

УДК 378.14

**Іван
Русинка**

Доцент кафедри психологічних і педагогічних дисциплін Тернопільського національного економічного університету, кандидат педагогічних наук

РОЛЬ КУРСУ “ПСИХОЛОГІЇ” У ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ДО УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Людина — це таємниця, і якщо будеш її розгадувати, то не кажи, що даремно згаяв час; я цю загадку все життя розгадую, бо хочу бути людиною.

Ф. Достоевський

Привертається увага до важливості курсу “Психологія” у підготовці студентів до майбутньої практичної професійної діяльності. Розкриваються базові принципи розуміння людини як особистості, структура і переваги навчального посібника “Психологія”, підготовленого автором.

Ключові слова: особистість, концепції людини, творчий потенціал особистості, гуманітаризація освіти.

Із усіх проблем, з якими стикалося людство у своїй історії, мабуть, найбільш заплутаною є загадка самої людини. В яких різноманітних напрямках велися пошуки, скільки концепцій було висунуто, але чітка і точна відповідь досі вислизає від нас.

Нині немає загальноприйнятої думки про те, який підхід необхідно застосувати психологам до вивчення особистості.

Традиційна, механістична, н'ютоно-картезіанська парадигма науки, що склалася останнім часом, ігнорує накопичені уявлення про унікальність,

© І. Русинка, 2012

складність і неоднозначність людської натури. Вона створила вельми негативний образ людини, визначивши її як біологічну машину, яка приводиться в дію інстинктивними імпульсами, образ, у якому немає дійсного визнання вищих цінностей людини, таких як духовна пробудженість, почуття любові, естетичні потреби чи почуття справедливості. Всі вони розглядаються як похідні основних інстинктів або як “компроміси”, по суті, далекі від людської природи. Індивідуалізм, егоїстичність, конкуренція і принцип “виживає найбільш пристосований”, що увиразнені в образі сучасної людини, визнаються природними і, по суті, здоровими тенденціями; вони ніби утворюють вісь, навколо якої обертається людство, що унеможливає його твердий поступ до духовних звершень.

Наочним прикладом може бути соціобіологія — один із впливових напрямків сучасної науки, який викликав глибокий резонанс у наукових колах щодо вивчення природи людини. Тут, зокрема, обстоюється думка про біологічну (генетичну) обумовленість вищих проявів людської поведінки, на противагу її соціальній сутності. Без такого підходу гуманітарні й соціальні науки, наголошують автори теорії, будуть вельми обмеженими і поверховими описами феноменів, які не зачіпають сутності названих наук.

При цьому стверджується, що людина — “помилка еволюції”, і що природа наділила її низкою негативних, генетично зумовлених ознак, які є своєрідною “бомбою уповільненої дії”, знешкодити яку людина може лише у тому випадку, коли зрозуміє будову “годинникового механізму” цієї бомби.

Сьогодні доводиться констатувати, що сучасне розуміння Всесвіту, природи реальності й, особливо, людини є поверховим, неправильним і неповним. Така парадигма не здатна визнати цінність і життєву важливість кооперації, екологічної залежності, синергії (напряму міждисциплінарних досліджень, об’єкт яких — процеси самоорганізації у відкритих системах фізичної, біологічної та іншої природи).

У свою чергу, домінування старої парадигми не могло не позначитися на таких важливих і значущих сферах суспільного життя, як виховання й освіта. Вже давно не секрет, що зміст сучасної освіти містить інформацію, яка почасти непотрібна особистості. Ця освіта не дає змоги сьогодинішнім студентам зайнятися тим, що їх дійсно цікавить і що є необхідним для їх подальшого життя. Завчивши велику кількість теоретичного і фактичного матеріалу, вони виходять із ВНЗ непристосованими до сучасного життя, а воно вже висуває перед нами свої вимоги, задає високий темп і, здається, не збирається його знижувати. Для того ж, хто не встигає за його обертами, вимальовується сумна перспектива потрапити в жорна. Отже, щоб встигати за цими обертами, відповідати жорстокій логіці буття, щоб жити і жити нормальним, наповненим життям, необхідне неабияке психологічне здоров’я, яке дає нам життєву силу, підтримує наш психологічний тонус на належному рівні. Таку місію покладено на динамічну систему психологічних знань, яку мусить засвоїти кожна особистість, яка звикла покладатися тільки на саму себе. Завдяки цим знанням їй до снаги зробити власне життя більш якісним, цікавим, осмисленим і наповненим; і що не менш важливо — у неї з’являється шанс відбутися як справжній професіонал.

Окрім браку необхідних знань, які є запорукою успішної діяльності людини, слід акцентувати увагу ще на одному факторі, який стримує поступальний розвиток індивідуальних можливостей людини. Це інертність мислення і сприйняття, інерція попереднього руху. Причиною існування інерції думки і дії є наявність певних неусвідомлених стереотипів мислення і поведінки, які глибоко вкорінилися у підсвідомості людини і блокують її нормальне, здорове просування за видимий їй обмежений горизонт; але найбільше засмучує те, що вони не дають людині можливості ризикувати.

“Школа не має більш важливого завдання, як навчати довершеному мисленню, обережності в судженнях і послідовності в умовиводах”, — писав свого часу Фрідріх Ніцше. Натомість сучасна школа готує не особистостей — соціально мобільних, конкурентоспроможних, націлених на успіх, а людину маси, своєрідний типовий продукт “мозаїчної культури”. Наслідки впливу цієї культури жахливі: буденна людина розучилася зосереджуватися і доводити до кінця зв’язну думку, неспроможна зіставляти свої висновки із повсякденним досвідом. У результаті заблокована здатність до структурного аналізу як повідомлень, так і явищ: індивід не може ув’язати в логічний ланцюжок отриману інформацію і критично її осмислити; отождоб логіка міркувань такого продукту масової культури розщеплена. Внаслідок такого “викривлення” особа втрачає потребу в сенсі, здатність ставити принципові питання і формувати власну позицію, яка змогла б упорядкувати мозаїку її досвіду. Замість цього такий індивід прекрасно влаштовується у практичному аспекті свого буття, обмеження якого завжди можна виправдати. У свідомості такої особи домінує дефіцієнтна орієнтація, коли об’єкти розглядаються тільки з позицій задоволення потреб, найсильніші з яких ті, які обслуговують егоїстичні схильності людини; саме вони, зазвичай, і визначають її мислення і сприйняття, так що такий індивід усвідомлює тільки ті аспекти середовища, які мають відношення до задоволення цих потреб. До всього, що не стосується прагматичного виживання, вона відчуває апатію. Така особа свідомо чи несвідомо є споживачем стереотипів, які пригнічують у ній здатність побачити подію чи явище в різних контекстах. Вона підсвідомо тяжіє до примітивних пояснень складних проблем, механічно підганяючи ще несвідомі явища під стійку формулу (стереотип) без внутрішньої боротьби, напружених розумових зусиль і критичного аналізу.

Відповідно, сучасні традиційні методи виховання — логічні та переважно прагматичні, як відображення описаної мозаїчної культури, спрямовані на досягнення такої мети суспільства, яка полягає не в тому, щоб створити креативну особистість зі своїм оригінальним і незалежним стилем мислення, здатну адекватно реагувати на виклики нового часу і реалізувати закладений у ній потенціал, а насамперед на те, щоб створити напівробота, який максимально близько наслідує суспільний еталон, до якого можуть бути висунуті збоку суспільства певні вимоги.

Абсолютно зрозуміло, для чого це робиться: понівечені роботизовані продукти традиційного виховання, крім того, щоб зручно вписатися у штучно створені для них ніші, більше ні на що не здатні. Саме з цієї причини

така система виховання буде існувати вічно, позаяк суспільство завжди зацікавлене в таких запрограмованих роботах.

Разом з тим, тільки відкинувши залежність від старих моделей, ми починаємо дізнаватися, що в сучасній науці є й інші, прогресивні моделі, які пропонують хвилюючі й багатообіцяючі концептуальні альтернативи.

Сьогодні настав час, коли виникла гостра потреба в людях, здатних творити, які б у всьому виявляли ініціативу, не були вузьколобими фанатиками тієї чи іншої ідеології, а стали справжніми дослідниками у всіх значеннях цього слова.

Люди, які збираються жити в еру інформаційних технологій і цікавляться найновішими досягненнями в науці й технологіях, — це не та маса, яку легко можна змусити займатися нудною й отупляючою працею. Те, що ми здатні вбачати абсурд у багатьох нинішніх традиціях і установках, що міцно заволоділи свідомістю суспільства, свідчить про наше поступове позбавлення від бездумного автоматизму і небажання жити в тій системі координат, яка давно вже перестала відповідати нашим індивідуальним запитам і можливостям.

Отже, щоб вирвати людину з цієї хибної системи координат, треба різко змінити понятійний апарат і вийти за межі пов'язаних стереотипів, учинити особистість демонструвати напружені розумові і духовні зусилля, вивільнятися від звичних розумових схем, які обмежують здобуття нею нового досвіду, і найголовніше — навчати її думати не випадковими аналогіями, асоціаціями і хибними образами, а чітко зрозумілими науковими поняттями, які адекватно відображають реальність.

Одним із можливих способів радикально змінити стан справ у цій сфері є переорієнтація освітньої стратегії навчального виховного процесу в інтересах студента. Важливу роль тут покликана відіграти гуманізація освіти.

Оскільки, як виявилось, ні позитивістські науки, ні філософія, ні наука, що вивчає психологію особистості, на сучасному етапі свого розвитку не дають (і, можливо, ніколи не дадуть) відповіді на всі запитання, які хвилюють суспільство, ми повинні використовувати можливості, придатні для осмислення всієї складності людської поведінки і самої сутності людини, які надають нам філософія, теологія, література, соціальні науки, мистецтво, духовна практика тощо.

Актуальним залишається пошук такої міждисциплінарної парадигми, яка ставить за мету усвідомлення природи людини у всій її повноті й цілісності, що виходить за рамки домінуючих сьогодні позитивістських уявлень і має одиницею, масштабом свого аналізу *цілісну людину* (цілісність означає самодостатність, автономність людини і характеризує її якісну своєрідність). Така парадигма мала б стикуватися із загальними проблемами буття, уявленнями про сутність і призначення людини, її духовну місію й описувати особистість як інтегроване ціле. Саме таке розуміння природи людини покладено в основу навчального посібника "Психологія"¹, підготовленого автором і виданого видавництвом "Знання".

І. Русинка. Роль курсу "Психологія" у підготовці студентів до успішної професійної діяльності

¹ Русинка І.І. Психологія : навч. посіб / І.І. Русинка. — К. : Знання, 2011. — 407 с.

Такий підхід у дослідженні й висвітленні психології особистості у процесі вивчення студентами курсу "Психології" сприятиме у кінцевому результаті інтенсивному пошукуві *неідеологізованого світу* (скороминуща гострота ідеологічної проблематики тільки затуляє більш глибокі та стійкі аспекти буття людини), в якому кожен індивід почувався б комфортно і захищено і, водночас, мав би можливість сповна реалізувати закладений у ньому креативний потенціал.

У пропонованому посібнику здійснена спроба використати інноваційні підходи до вибору освітнього змісту, що має допомогти повною мірою актуалізувати творчий потенціал студентів; курс "Психології" навчає їх саморегуляції, ефективному пошуку форм і методів самоствердження, допомагає сформувати розуміння і досвід відповідальності за своє життя.

Знання — це сила, котрою може скористатися будь-хто за умов умілого оперування ними. Добре організовані і повною мірою задіяні знання символізують майстерність розуму та могутність людського інтелекту.

Представлений у посібнику матеріал прискіпливо відібраний, логічно обґрунтований, він, на думку автора, буде ефективним засобом впливу на перебіг навчання і виховання підростаючого покоління, стане засадами для подальшої інтелектуальної діяльності студентів.

Щодо способу викладу навчального матеріалу, то традиційна система, на нашу думку, має певні недоліки, які полягають у тому, що спочатку пропонуються готові знання, хоч і в системному вигляді, а лише потім їх намагаються осмислити і зрозуміти. Викладач сам роз'яснює і тлумачить усю інформацію, пов'язану з уже добре відомими подіями і фактами. Але ж добре відомо, що тільки залучення до активної пізнавальної діяльності спонукає студента до заглиблення у сутність проблемних тем будь-якого курсу, до внутрішнього прийняття і застосування того, що вимагає навчальна програма і викладач. Звідси — потреба в розширенні змісту і форми самостійної пізнавальної роботи студентів, адже ефект навчання більший тоді, коли нове наукове знання є результатом власних мотиваційних, інтелектуальних і вольових зусиль. До цього можна тільки додати, що справжня освіта означає насамперед розвиток розуму особистості, а не просто надбання та класифікація знань.

Отож, система знань, окреслена рамками міждисциплінарної парадигми, де ключову роль відіграють все-таки системні знання з психології, яка представлена на сторінках пропонованої книги, — це насамперед надійне підґрунтя як для особистісного самовдосконалення студентів, так і для становлення їх як справжніх професіоналів. Водночас, відсутність подібних знань, а також певної системності у їх привласненні приводять до виникнення у студентів відчуття невпевненості, випадковості, неефективності.

Наполеон Хілл, автор популярних книг про те, як досягнути успіху в житті, підкреслював, що успіх неможливо впіймати, його досягають, застосовуючи і застосовуючи закони, такі ж незмінні, як і закони всесвітнього тяжіння.

Знання законів того, як відбуваються розумові процеси, які досліджуються на сторінках книги, сприятиме здобуттю особистістю *духовного планування*, яке слід розуміти як глибоку переконаність особистості у її здат-

ності реалізувати свої істинні бажання, досягати головної мети в житті і вибраній сфері діяльності.

Здобути духовне панування означає отримати повну владу над собою; воно змінює сутність особистості, формує її обличчя й індивідуальність, навіть якщо природа позбавила її цих якостей. Можна стверджувати, що можливість владарювати створює нову особистість. Наслідком цього є народження сили, без якої особистість немислима, без котрої її плани на майбутнє так і залишаються нездійсненими мріями. “У людини немає іншого смислу, ніж той, який закладає вона демонстрацією своєї сили”, — писав видатний американський психолог Еріх Фромм. Така реальна і довготривала сила дається людині через народження нею особливих якостей, розвитку своїх унікальних здібностей, розкриття нею свого креативного потенціалу; така сила становить реальну міць її особистості.

Кожен із нас мусить зробити чи не найвідповідальніший і найголовніший крок у своєму житті — поставити своє “Я” на належне йому місце. Після цього ми зразу побачимо, як все стає на свої місця, гармонізується, коли ми нарешті займаємо те місце, яке і повинні займати, місце, яке належить нам по праву, але через певні обставини його у нас або відібрали інші, або ми самі від нього відмовилися.

Оскільки поведінка людей залежить від теорій, яких вони дотримуються, то завдання освіти полягає у тому, щоб юна зміна засвоїла поняття, які сприятимуть формуванню у неї цілісного уявлення про навколишній світ і те місце, яке в ньому посідає кожна людина. Ми свідомо беремо на себе роль автора, ініціатора і виконавця індивідуалізованої програми творення свого світу психіки і себе в ньому. У цьому плані кожен із нас виступає як проект, мета якого — створення самого себе. Ми вибудовуємо у собі власну унікальну реальність, яка стане справжньою ареною нашого буття. Цей створений нами світ буде набагато цікавішим, комфортнішим і досконалішим, ніж той, на існування в якому більшість людей приречена суспільством. Цей світ буде так само персоналізованим, як і музика Бетховена, філософія Ніцше, романи Достоевського, і так само відображатиме унікальність і незрівнянність нашого “Я”, як твори мистецтва відображають неповторність своїх творців.

З іншого боку, створення особистістю власної реальності — це спосіб, за допомогою якого вона пред’являє себе світові: для неї це можливість повною мірою виразити своє “Я”, яке є набагато більш вартісним, ніж все, що може запропонувати світ, в якому вона живе.

Це новостворене “Я” з моменту його оформлення й усвідомлення особистістю починає диктувати їй особливу поведінку; перш за все, воно мобілізує особистість на боротьбу за самовираження, за право йти власним шляхом і не боятися бути засудженою агресивною більшістю за власну неповторність.

Доведено: мозок кожної людини реагує так, як йому підказують знання, які закладені в нього, а мотиви, які покликані обґрунтувати її поведінку, підшукуються нею пізніше. Враховуючи цей факт, автор намагався спорядити книгу таким масивом знань, які б сприяли прокладанню у свідомості нових шляхів мислення і сприйняття, що робить можливим вивільнення

особистості з оков старих уявлень, допомагає їй докорінно змінити своє ставлення до всього, що її оточує; зрештою воно дає змогу по-іншому міркувати про природу речей. З іншого боку, розширення сфери сприймань самої себе і навколишнього світу вирішальним чином позначається на поведінці людини, позаяк люди поводять себе так чи інакше з тієї причини, що таким є їх сприймання самих себе і ситуації, в якій вони перебувають.

Разом з тим, щоб уникнути суб'єктивізму і спотворення сприйняття ситуації, себе й інших людей, ми повинні навчитися вибудовувати різні, часом альтернативні версії того, що відбувається, керуючись при цьому ідеєю, що множинність інтерпретацій і навіть їх конфлікт є не недоліком, а достоїнством розуміння, яке утворює суть інтерпретації. Тільки аналізуючи різні версії, можна наблизитися до істини, особливо коли хтось зацікавлений у її приховуванні. Натомість із вузькості погляду, підпорядковування, хоча б короточасного, стереотипові виникають важкі помилки і промахи в наших практичних діях. Неважливо навіть, чи віримо ми беззастережно повідомленню, яке ми отримали під час сприйняття довкілля і людей, або вибудовуємо власну хибну його інтерпретацію. В обох випадках поведінка наша буде неадекватною, і на нас може чекати невдача.

Інший аспект, якому автор приділяє у посібнику особливу увагу, — це проблема формування особистістю своєї мети і шляхів її досягнення. І це не випадково: людині найбільше потрібно боротися за певну мету, яка варта її. Мета має значення, насамперед, у тому сенсі, що її наявність пов'язана з управлінням поведінкою людини, з уведенням поведінки у певне русло, яке здатне привести особистість на вершину успіху.

На жаль, більшість людей не спроможні навіть уявити собі таку мету, заради якої можна було б чимось жертвувати, оскільки їм бракує розвиненості подібних уявлень. Що необхідно робити для того, щоб створити потужну нервову силу, яка могла б стати запорукою реалізації задуманого? Насамперед, розвинути у собі почуття, розум і волю; почуття відповідає на спрямованість дії, розум досліджує шляхи її реалізації, а завдяки волі людині вдається пройти цими шляхами без перешкод.

Мусимо зазначити: для особистості, яка серйозно ставиться до того, що вона задумала, немає нічого неможливого! Якщо для реалізації прийнятого рішення вона демонструє абсолютну наполегливість і неослабну енергію діяти протягом тривалого часу, то рано чи пізно задумане обов'язково реалізується. З іншого боку, однією з причин глибокої невдоволеності людини самою собою є відсутність у неї можливостей правильного використання своїх здібностей і досягнення поставленої мети. Це послаблює життєву енергію особистості, знижує імунітет і згубно позначається на її моральному стані.

Кожна людина як вільне створіння відповідальна за реалізацію якомога більшої кількості можливостей. Вона живе справжнім життям, якщо виконує цю умову. Той же, хто відмовляється прийняти виклик і створити гідне життя, наповнене сенсом, здійснює те, що екзистенціалісти називають зрадою своєї людської сутності. А отже, на плечі самої особистості лягає тягар розробки програми, яка дасть змогу за допомогою власних зусиль досягти успіху як у кар'єрі, так і в особистому житті. Варто нага-

дати, що поступ суспільства відбувається не революційним шляхом, не соціальними перетвореннями, а можливістю втілення його громадянами індивідуального креативного проекту.

Кожна особистість повинна рухатися назустріч успіху. Щоб його досягти, треба бути відкритим для успіху. Бути відкритим означає сміливо досліджувати власні інтереси й намагатися реалізувати їх, сходячись за сходинкою наздоганяючи удачу.

Матеріали, зібрані у книзі, є своєрідною інструкцією, керуючись якою кожна особистість може цілеспрямовано плекати необхідні психологічні і моральні якості як у самій собі, так і в тих, хто поруч з нею, які роблять просування до успіху реальним.

Отже, перша якість, із формування якої треба починати роботу у цьому напрямку, — це *самоусвідомлення*. Самосвідомою можна вважати лише ту людину, котра кожну хвилину розуміє, чого хоче, відповідальна за себе, звітує тільки самій собі і постійно думає над тим, як цього досягти. Вона ставить собі за мету робити тільки те, що вважає правильним вона сама, дозволяє собі бути зухвалою, оскільки ця властивість допомагає їй використати у собі ті механізми керованості та залежності від оточення, які заважають їй серйозно й відповідально займатися собою і реалізовувати свої корінні інтереси.

Наступна якість — *схильність діяти ризиковано*. Тут необхідно сказати, що у кожній справі, яка чогось вартує, трапляються ситуації, яких не подолаєш, якщо не наважишся на відчайдушний ризик.

Існує ще одна якість, без якої неможливо створити нічого з того, що буде здатне в майбутньому приносити нам довгоочікувану радість; ця якість називається старанністю. Вона виявляється в готовності кинути виклик будь-яким труднощам, за умови, що вони необхідні для подальшого успіху.

У жодному разі неможливо уявити собі успішну людину без справжніх *лідерських якостей*, таких як віра в себе, моральний вплив, самопожертва, ініціатива, наполегливість; правильно поєднані, вони роблять людину нездоланною і торують їй шлях на вершину успіху.

Мабуть справжнім відкриттям для кожного з нас буде те, що ми, люди європейської цивілізації XXI ст., так і не навчилися спілкуватися. Самі уявлення про спілкування у сучасних людей спрощені, туманні: вони спілкуються, спонукані насамперед одіозною потребою у самоствердженні, прагненням впливати на оточення відповідно до своїх запитів, зазвичай нищих.

У пропонованому посібнику подаються прийоми і методи того, як перетворити сам процес спілкування у "найбільшу розкіш", яка доступна усякій людині. Перше, що потрібно зробити в цьому напрямку, — це уявити собі інший, творчий рівень спілкування, сутністю якого є те, що воно дає змогу усвідомити партнера як людину, а любов до неї допомагає розкрити її сутнісну унікальність. Вища цінність і значущість людини полягає в тому, щоб, поступаючись собою, пропонувати себе, пізнаючи і люблячи, віддавати себе і в цьому акті самопожертви бачити вищий сенс та виправдання свого життя.

З іншого боку, щоб впевнено почувати себе в "джунглях" людських взаємин, ми мусимо опанувати і зворотний бік спілкування, сутність якого

складають маніпулятивні прийоми й методи боротьби. Їх підступність полягає в тому, що вони можуть бути використані проти нас у прихованій формі, через що їх розпізнавання і нейтралізація стає неможливою. Щоб уникнути цього, автор намагався представити весь спектр знань і прийомів психологічної боротьби, розрахований на всіх, хто свідомий того, що мусить сам прокладати собі шлях у “нетрях” бізнесу і життя, у цьому хаосі людей та інтересів, де панують жорстокі закони конкуренції. Ці знання мають для індивіда виняткове значення; в окремих випадках це навіть питання його життя і смерті.

Інший не менш важливий і специфічний за формою аспект взаємодії між людьми — конфлікт. Переважна більшість людей переконана в тому, що конфлікт — це “соціальна хвороба”, якої людині слід всіляко уникати. Насправді ж, конфлікт — це явище в житті суспільства, без якого воно не може розвиватися, як і не може розвиватися окрема особистість. Саме конфлікт, що виникає внаслідок кризових явищ, через які проходить кожен із нас, зумовлює народження в нашій душі того, чому важко навчитися в інших. Заглиблення у таємниці власного “Я” допомагає віднайти там те, що спонукає нас по-іншому оцінити навколишній світ і своє місце у ньому. З іншого боку, вибух міжособистісного конфлікту — це сигнал того, що настав час змін, час встановлення нової конфліктологічної парадигми, яка спонукає відійти від звичних стереотипів і розглядати конфлікт не тільки як поле протистояння інтересів і цінностей людей, а насамперед як можливість утворити в цьому протистоянні щось нове і по-справжньому цінне, те, що об’єднує людей і відкриває нові можливості для реалізації їх інтересів.

Перевага пропонованої книги полягає у тому, що в ній автор логічно намагався підійти до вирішення міжособистісних конфліктів із несподіваного боку, застосувавши стратегію “виграти-виграти”. За її допомоги учасники конфлікту не тільки знаходять найбільш прийнятне рішення, яке враховує інтереси обох сторін, і при цьому кожна з них нічим не жертвує, а й зміцнюють і поліпшують між собою стосунки, що закладає надійний фундамент їх майбутнього співробітництва.

Особливу увагу у питанні управління конфліктами автор приділяє проблемі стилю комунікації між опонентами як ефективного інструменту для пошуку шляхів зближення між ними. Зокрема, йдеться про “західний” і “японський” стилі комунікації; також досліджуються фактори, які позначаються на ефективності переговорного процесу.

При цьому симпатії автора виявляються на боці “японського” способу ведення переговорів. Перевага цього методу полягає в тому, що за його допомогою спочатку накреслюються можливі шляхи досягнення взаємоприйнятної мети через детальне вивчення ситуації спільно з опонентом, а вже після інтенсивного обміну думками між ними спільними зусиллями формується оптимальний маршрут на шляху до подолання кризової ситуації і досягнення взаємовигідної угоди.

Засобом реалізації цієї стратегії є повнокровний діалог між партнерами, за допомогою якого опоненти по чергово аргументовано висловлюють своє бачення ситуації, а також свої побоювання, пов’язані з можливою реалізацією домовленості. Такий підхід у взаємодії між партнерами дає шанс

кожному з них розширити обрій бачення, що, у свою чергу допомагає побачити проблему у новому світлі; це може стати надійною основою для знаходження ними спільної позиції з обговорюваного питання.

Наостанок нам хочеться сказати таке. На нашу думку, вартість тієї чи іншої книги залежить від того, наскільки автору вдалося підібрати індивідуальні ключі до душі й розуму кожного читача і встановити з ним справжній контакт. Це має першочергове значення, адже тільки так, у співтворчості автора і читача, коли у відвертому діалозі зіштовхуються два погляди, доведені до максимальної сили і глибини, до межі переконливості, і виявляє себе істина.

Враховуючи специфіку навчального закладу і профіль професійної діяльності майбутніх фахівців, автор намагався наситити посібник таким обсягом знань із психології, які обов'язково стануть їм у пригоді насамперед при розробці і втіленні в життя індивідуального креативного проекту, який стане індикатором успіху у житті.

Метою зусиль автора було також написати навчальний посібник із психології зрозумілою людською мовою, щоб інформація, яка міститься в ньому, була доступна всім, кому небайдужа проблема людини, особистісних якостей, унікальності і значущості особистісного буття, загадковості і складності людської натури взагалі.

Усі знання, які подаються в посібнику, ретельно структуровані з тим розрахунком, щоб полегшити читачеві формування цілісного уявлення про такий суперечливий і складний феномен, яким є людина, феномен, на який тим не менше можна ефективно впливати, щоб він сповна реалізував закладений у ньому творчий потенціал, який проситься назовні.

Разом з тим, автор посібника не нав'язує жорстку формулу, як слід сприймати й інтерпретувати те, що відображено на сторінках книги, а тільки забезпечує читачеві широке поле для неупередженого вивчення й обережного обдумування виявлених фактів, які характеризують нашу реальність з незвичного боку. Зі щільного масиву знань хай кожен вибере те, що йому є ближчим й наштовхує на самостійний пошук, на основі якого він буде здатний робити власні висновки й використати їх у своїй професійній діяльності та особистому житті. Хай читач сам, під впливом того, що він виніс від прочитання цієї книги, вибудує свої переконання, які можуть бути покладені в основу світогляду, що спрямовуватиме його життя відповідно до обраного курсу.

Надійшла до редакції 23.03.2012

Ivan Rusynka. *The Role of the Course of "Psychology" in Preparing the Students for Their Successful Professional Activities*

The author draws attention to the importance of the course "Psychology" in preparing the students for the future practical professional activities. The basic principles of understanding a person as an individuality, the structure and advantages of the manual "Psychology" made by the author are being revealed.

І. Русинка. Роль курсу "Психології" у підготовці студентів до успішної професійної діяльності